

Brukermedvirkning i barnevernet.

Hvilke faktorer og barrierer har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre?

Kandidatnummer: 1066

VID vitenskapelige høyskole

Diakonhjemmet, Oslo

Bacheloroppgave

Bachelor i sosialt arbeid

Kull: Sosialt arbeid heltid 2018

Antall ord: 7807

Dato: 05.05.2021

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven belyses temaet brukermedvirkning i barnevernet gjennom problemstillingen: *Hvilke faktorer og barrierer har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre?* For å besvare og vise til forskjellige aspekter ved problemstillingen benyttes litteraturstudie som baserer seg på både kvalitativ og kvantitativ forskning. Forskning på feltet problematiserer etniske minoritetsforeldres begrensede brukermedvirkning i barnevernet. I tillegg viser forskning til ulike faktorer som spiller en vesentlig rolle og har betydning i brukermedvirkningsprosessen. Samtidig kan de ulike faktorene fremstå som barrierer og vanskeliggjøre praktisering av brukermedvirkning. Dette skal jeg se nærmere på i denne oppgaven gjennom sosialarbeiderens og etniske minoritetsforeldres perspektiv.

Abstract

In this bachelor thesis, the topic user participation in child welfare is highlighted through the problem: *What factors and barriers are important for safeguarding user participation in the collaboration between social workers and ethnic minority parents?* To answer and refer to different aspects of the problem, a literature study is used that is based on both qualitative and quantitative research. Research in the field problematizes ethnic minority parents' limited user participation in child welfare. In addition, research refers to various factors that play a significant role and are important in the user participation process. At the same time, the various factors can appear as barriers and make it difficult to practice user participation. I will take a closer look at this in this thesis through the perspective of the social worker and ethnic minority parents.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	4
1.1 Forforståelse.....	4
1.2 Problemstilling og avgrensing	5
1.3 Begrepsavklaring.....	6
1.4 Sosialfaglig relevans.....	8
1.5 Oppgavens oppbygging.....	8
2 Metode	9
2.1 Fremgangsmåte og søkeprosess	9
2.2 Kildekritikk	10
3 Bakgrunn og teori	11
3.1 Barnevernet i Norge	11
3.1.1 Forutsetninger for etniske minoritetsforeldres medvirkning i barnevernet.....	12
3.2 Teoretisk perspektiv på brukermedvirkning	13
3.2.1 Makt	15
3.3 Samarbeidet – Kommunikasjon og relasjon.....	16
4 Presentasjon av funn	17
5 Drøfting	21
5.1 Maktrelasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre	21
5.2 Kommunikasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre.....	22
5.3 Relasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre	25
5.4 Forståelse mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre	26
6 Avslutning	27
7 Litteraturliste	28
8 Vedlegg: Selvvalgt pensum	33

1 Innledning

De siste årene har engasjementet omkring det norske barnevernet og familier med etnisk minoritetsbakgrunn skapt overskrift og opphetede debatter i sosiale medier (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s.11). Deres forhold blir beskrevet som konfliktfylt og krevende, preget av manglende forståelse, tillit og lite dialog. Barnevernet blir fremstilt unyansert, kritisert for å bryte barnevernloven og for å vise manglende forståelse. Minoritetsfamilier opplever seg utsatt, misforstått, urettferdig behandlet og lever i frykt for at barnevernet når som helst griper inn (Berg et al., 2017, s.107). Minoritetsfamiliene sin opplevelse omkring norsk barnevern kan ha sammenheng med at de befinner seg i en situasjon hvor de må lære å forholde seg til et samfunn med nye levemåter og sikker, rettighet og plikter, verdier og normer. (Berg & Ask, 2011, s.17).

I sosialt arbeid står brukermedvirkning i fokus, men brukermedvirkning er vanskelig å få til dersom barnevernet og etniske minoritetsforeldre ikke samarbeider. Ifølge Jenssen viser forskning at brukere ikke opplever brukermedvirkning, mens sosialarbeidere derimot opplever at de praktiserer brukermedvirkning i arbeidsprosessen med brukere (Jenssen, 2012, s.42). For å forstå dette er det hensiktsmessig å se nærmere på hvordan brukermedvirkning kan forstås og praktiseres i sosialfaglig kontekst. Denne oppgaven vil redegjøre for ulike faktorer og barrierer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i barnevernkonteksten i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre.

1.1 Forforståelse

Min forforståelse for brukermedvirkning har utviklet og nyansert seg gjennom de siste årene. Engasjementet for det aktuelle temaet ble særlig forsterket i praksisperioden, for jeg ved flere anledninger fikk øve på å legge til rette for brukermedvirkning i møte med minoritetspråklige brukere. I starten tenkte jeg det skulle være enkelt fordi jeg var opptatt av å se brukere og få frem deres behov og ønsker. Underveis oppdaget jeg raskt at det ikke var så enkelt likevel, fordi jeg noen ganger unnlot å involvere brukere i flere spørsmål de

hadde rett til å ha innflytelse på. I ettertid av hendelsen har jeg fundert mye på hva som begrenset praktisering av brukermedvirkning og hvorfor jeg ikke alltid klarte å involvere brukeren. Manglende språkkunnskaper fra brukerens side og begrenset forståelse for kulturelle koder fra min side har vært noen av årsakene til at brukermedvirkning ble begrenset. Min forforståelse er en av grunnene til at jeg har valgt å gå enda mer i dybden på brukermedvirkning ved minoritetsarbeid.

1.2 Problemstilling og avgrensning

I denne bacheloroppgaven undersøkes følgende problemstilling:

Hvilke faktorer og barrierer har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre?

Problemstillingen min er kontekstualisert innenfor barnevernet. Jeg velger å anvende begrepet sosialarbeider i problemstillingen og gjennom hele oppgave, selv om oppgaven bygger på studier hvor de referere til barnevernsansatte, barnevernspedagoger og saksbehandlere. Dette valget er basert på at bacheloroppgaven skrives innenfor et sosialfaglig fagfelt, hvor det refereres til teori som er skrevet på et mer generelt grunnlag.

Det er vanlig å skille mellom to sentrale minoritetsgrupper, urbefolkning og innvandrere (Aadnesen & Hærem, 2007, s.20). Denne oppgaven avgrenses til etniske minoriteter med innvandrerbakgrunn. Innenfor brukermedvirkning er det vanlig å skille mellom individuell medvirkning og kollektiv medvirkning (Seim & Slettebø, 2007, s.35). På bakgrunn av oppgavens begrensede omfang legges det kun vekt på individuell brukermedvirkning i barnevernet i denne oppgaven. I tillegg fremlegges både sosialarbeiderens og det minoritetsetniske perspektivet. Det anser jeg som hensiktsmessig ettersom brukermedvirkning synliggjøres i et interaktivt forhold mellom to parter (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s.108).

1.3 Begrepsavklaring

Videre følger en redegjørelse av de mest sentrale begrepene som blir benyttet gjennom hele oppgaven. Begrepene Empowerment, makt, kommunikasjon og relasjon vil bli utdypet i kapittel 3.

Sosialarbeider er en samlebetegnelse for fagpersoner som jobber for å hjelpe mennesker til å øke livskvaliteten, i tillegg til å forebygge og redusere sosiale problemer i samfunnet (Hansen & Solem, 2017, s. 16). Hjelpearbeidet kan utføres av sosionom, barnevernspedagog eller vernepleier. Sosialarbeidere gjennomfører sitt arbeid ved å bistå, fremme trygghet og stryke mennesker til å bruke ressursene og mulighetene de har. Et viktig prinsipp i denne sammenheng er å gi hjelp til selvhjelp, slik at mennesker ikke blir avhengig av et hjelpeapparat for å øke livskvaliteten (Ellingsen & Levin, 2015, s.54).

I oppgaven min omtaler jeg foreldre som etniske minoriteter og brukere. Med **etniske minoriteter** pekes det på en gruppes tilskrevne status med hensyn til etnisitet (Skytte gjengitt fra Fylkesnes et al., 2015, s.85). Målgruppen betraktes ikke som en «homogen gruppe», men de representerer ulike kulturer, etnisiteter, religioner og verdier (Berggrav, 2013, s.14). I litteraturstudiene som har blitt benyttet omtaler informantene brukere som «flyktninger», «innvandrere», «migranter» og «etnisk minoriteter». Av den grunn velger jeg å bruke «etnisk minoritetsforeldre» som en samlebetegnelse. Å velge en slik samlebetegnelse kan være en form for kategorisering og en måte å gi sosial identitet på (Skytte, 2019, s.15). Ulempen med det er at det kan føre med seg ulike problemer/dilemmaer som for eksempel fordommer mot målgruppen, stereotyper, stigma og diskriminering. Det er derfor viktig å være oppmerksom på denne mekanismen (Skytte, 2019, s.16-17).

Innenfor sosialt arbeid betegnes samarbeidspartnere på ulike måter. Det er vanlig å veksle mellom ordet **bruker eller klient**. I denne oppgaven vil «bruker» benyttes som samlebetegnelse på foreldre i kontakt med barnevernet. Bruker knyttes til en person som benytter et offentlig tjenestetilbud. (Seim og Slettebø, 2007, s.32). Betegnelsen anses som mer positivt ladet, likeverdig, mindre belastende og tar avstand fra rollen som passiv

mottaker og stigma tematikken sammenlignet med klientbegrepet (Jenssen, 2012, s.45; Skau, 2013, s.28). På en annen side peker brukerbegrepet på et større fokus på brukermedvirkning, som i denne sammenheng handler om at etniske minoritetsforeldre har innflytelse og deltar aktivt i barnevernssaker. Dette skal jeg utdype nærmere i teoridelen.

Når sosialarbeider og bruker arbeider sammen inngår dem et samarbeid (Karlsson & Sørly, 2021, s.66). Glavin og Erdal (2018) definerer **samarbeid** som et samspill, kompaniskap og det å arbeide sammen for å oppnå et felles mål (s.25). For å utvikle et godt samarbeid kreves det innsats fra både sosialarbeider og bruker. Noen forhold som fremmer samarbeid er å bli hørt, lytte til andre, kommunisere, inkludere, la alle komme med innspill (Glavin & Erdal, 2018, s.36-38). Samarbeid bidrar til å få et helhetsperspektiv, skape bedre kvalitet på hjelpen som blir gitt og tilrettelegger for best mulig resultat for brukeren. En grunnleggende verdi i samarbeidet er gjensidig respekt for hverandre som mennesker (Glavin & Erdal, 2018, s.44). Respekt kan bidra til at det blir enkelt å være både enig og uenig om ulike saker og tema. Poenget er at man behøver ikke å være enig i alle saker, men anerkjenne og verdsette at andre har et annet syn enn en selv.

Brukermedvirkning er et sentralt prinsipp i samarbeidet mellom mennesker (Kommunesektorens organisasjon, 2011, s.8). Prinsippet bygger på at brukere gis større innflytelse og makt for å medvirke, istedenfor at brukere er ensidig og passiv mottaker av hjelp (Berg & Ask, 2011, s.17; Seim & Slettebø, 2007, s.28). Et viktig premiss ved brukermedvirkning er brukerperspektivet. Det vil si at brukere settes i sentrum, medvirker ved å formidle sitt eget perspektiv og fremlegger egne synspunkter (Humerfelt, 2005, s.17; Slettebø, 2008, s.8). Brukerens medvirkning må være reell. Det betyr at brukeren må oppleve at det de sier og mener blir tatt hensyn til. Dersom det ikke er mulig å gjennomføre skal brukeren kunne vite hvorfor det ikke er mulig (Organisasjon for barnevernsarbeid, 2016, s.46). Dette er en etisk utfordring som fort oppstår når brukerens behov og interesser motstrider sosialarbeiderens beslutninger. Til tross for at brukermedvirkning har stort søkelys på brukere og dets perspektiv, betyr det ikke at sosialarbeidere fratras sitt faglige ansvar (Jenssen, 2012, s.48; KO, 2011, s. 6-7).

1.4 Sosialfaglig relevans

I yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere står det at:

Brukernes egne ressurser skal mobiliseres slik at de i størst mulig grad kan få innflytelse over og ta ansvar for eget liv. Profesjonsutøverne må derfor etterspørre og ta på alvor brukernes egen forståelse av problemene og forslag til løsninger. Det er også viktig å gi brukerne god informasjon om rettigheter, muligheter og tilbud, slik at de i størst mulig grad selv kan ta stilling til hva som bør gjøres. (FO, 2019, s.10-11)

Dette viser at brukermedvirkningens betydning utvilsomt har sosialfaglig relevans og berører det sosialfaglige feltet. Brukermedvirkning er en aktuell tilnæringsmåte i ulike kontekster, som for eksempel i barnevernet som er en sentral arbeidsplass for sosialarbeidere. Innenfor barnevernet møter sosialarbeidere ulike målgrupper som etniske minoritetsfamilier. Disse menneskene er kanskje sårbare og befinner seg i utfordrende livssituasjoner (Berg et al., 2015, s.19). Uavhengig av det skal mennesker kunne ha kontroll over det som skjer i livene deres og dele sine egne synspunkter i saker som berører dem selv. Brukermedvirkning tydeliggjøres i flere lovverk som sosialarbeidere er pliktet til å følge, for eksempel barnevernloven og bruker- og pasientrettighetsloven. Dette tilsier at sosialarbeidere skal ha kunnskap om tematikken og ikke kan velge om de ønsker å forholde seg til det eller ikke. Praktisering av brukermedvirkning skal være en del av sosialarbeiderens arbeidsdag og brukers hverdag. Likevel er det store variasjoner i hvordan og hvor mye brukere opplever brukermedvirkning.

1.5 Oppgavens oppbygging

Bacheloroppgaven består av fem kapitler, inkludert dette innledningskapittelet. Kapittel 2 omfatter metodevalg, fremgangsmåte, søkeprosess og kildekritikk. I kapittel 3 redegjøres det for grunnleggende prinsipper i barnevernet og forutsetninger for etniske minoritetsforeldres medvirkning i barnevernet. Videre inneholder kapittel 3 teoretiske perspektiver på brukermedvirkning, Empowerment, makt, kommunikasjon og relasjon. I

kapittel 4 fremlegges mine funn som skal besvare problemstillingen. Både kapittel 3 og 4 danner grunnlaget for drøftingsdelen. Kapittel 5 er drøftingsdel, der diskuteres hvilke faktorer og barrierer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning. Kapittel 6 er avslutningskapittelet hvor det presenteres en oppsummering av viktige poeng som har kommet fram i løpet av arbeidet med bacheloroppgaven.

2 Metode

Denne bacheloroppgaven er gjennomført som en litteraturstudie. Dette er en metode som ikke baserer seg på nye kunnskaper og resultater av egne undersøkelser, men kartlegging av allerede eksisterende forskning og teori (Jacobsen, 2010, s.54). Metoden gjennomføres ved å lese aktuell forskning og relevant faglitteratur i bøker, artikler og rapporter for kunne belyse problemstillingen på best mulig måte (Dalland, 2020, s.53-54).

2.1 Fremgangsmåte og søkeprosess

Det første steget i prosessen med å samle inn litteratur var å starte et bredt søkearbeid på internett for å se hva som fantes av tidligere studier. For å finne relevant litteratur til problemstillingen ble søkemotorer som Oria, Idunn, Google, Google Scholar og BIBSYS benyttet. Søket ble gjennomført ved hjelp av nøkkelbegrepene «brukermedvirkning», «medvirkning», «etniske minoriteter», «barnevernsarbeid» og «etnisk minoritetsforeldre». Ved å kombinere nøkkelordene gav søket et større utvalg av teori og forskningsartikler som er benyttet i oppgaven. Det ble gjort et utvalg av funnene basert på overskrifter, innholdsfortegnelser og sammendrag. Det andre steget i prosessen var å finne relevant teori gjennom pensumlisten for sosionomstudiet. I tillegg ble biblioteket benyttet for å finne bøker utenfor pensumlisten som var relevant for problemstillingen. Litteratur er også funnet ved hjelp av snøballmetoden. Det vil si at det ble funnet relevant litteratur ved å bruke kildene i bøkene og artiklene som allerede var funnet (Leseth & Tellemann, 2018, s.45).

2.2 Kildekritikk

I en litteraturstudie er det nødvendig å være kildekritisk. Det handler om å karakterisere og vurdere i hvilken grad litteraturen man har funnet, lar seg bruke til å belyse problemstillingen på best mulig måte (Dalland, 2020, s.152).

Faglitteraturen som er benyttet i bacheloroppgaven baserer seg på kvalitativ og kvantitativ forskning. Hensikten med en kvalitativ er å gå dybden av det som skal studeres og fange opp opplevelser og meninger som ikke kan tallfestes og måles (Leseth & Tellmann, 2018, s.35). I en kvantitativ forskning analyserer et stort antall enheter som kan tallfestes og måles (Tuftes, 2018, s.17). Fordelen med å benytte begge forskningsmetodene er at det vil være til hjelp for å få et helhetsinntrykk, bredere forståelse og større perspektiv på det aktuelle temaet. Det ble funnet tilstrekkelig med god faglitteratur for å besvare oppgavens problemstilling. Det var i stor grad enighet hos de forskjellige forfatterne om hvilke faktorer og barrierer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i møte med etniske minoritetsforeldre. Dette kan tyde på at kildene som er benyttet er pålitelige og gyldige.

I noen tilfeller har jeg benyttet litteratur som bygger på sekundærkilde framfor primærkilder. Det vil si at jeg har henvist til det forfatteren har tolket eller presentert ut fra en annen kilde (Dalland, 2020, s.156). Denne formen for kildebruk kan anses som en svakhet ved litteraturstudie, ettersom sekundærkilde kan formidle upresise tolkninger som videreføres. I tillegg kan det ha betydning for oppgavens pålitelighet. Jeg har derimot forsøkt å kun bruke primærkilde, men det har ikke alltid vært hensiktsmessig eller praksis mulig. I de tilfellene sekundærkilde er benyttet, har jeg vært bevisst på hvordan kildene fremstår og forfatterens tolking av den opprinnelige kilden.

3 Bakgrunn og teori

Dette kapitlet vil først kontekstualisere tematikken innenfor barnevernet og de grunnleggende prinsippene som skal ligge til grunn for samarbeidet med etniske minoritetsforeldre. Videre blir det redegjort for forutsetninger for etniske minoritetsforeldres medvirkning i barnevernet. Deretter presenteres noen sentrale begreper og teoretiske perspektiver, som utdyper problemstillingen og som vil være relevant i drøftingsdelen.

3.1 Barnevernet i Norge

For å belyse hva som skaper gode vilkår for brukermedvirkning i samarbeidet med etniske minoritetsforeldre er det nødvendig å kontekstualisere de juridiske rammene sosialarbeideren arbeider innenfor. Barnevernets primære oppgave er å sikre at alle barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp (barnevernloven, 1992, §1-1). De skal sørge for at barn får omsorg og beskyttelse i rett tid, og bidra til at barn får gode og trygge oppvekstvilkår. Barnevernet arbeider ut fra ulike prinsipper og et av dem er barnets beste. Ifølge barnevernsloven innebærer det at barnevernet skal iverksette hjelpetiltak og beslutninger som er til det beste for barnet, hvor det vektlegges at barn gis en stabil og god voksenkontakt med kontinuitet i omsorgen (Barnevernloven, 1992, §4-1).

Det andre prinsippet er det biologiske prinsipp. Det innebærer at foreldre oppdrar sine egne barn, og at barn i utgangspunktet skal vokse opp hos sine foreldre (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s.30). Prinsippet forstås også som at kontakten mellom foreldre og barn skal opprettholdes etter en omsorgsovertakelse. Dette vil kreve at barnevernet må ta hensyn til og vise respekt for de biologiske foreldrene. Å respektere familielivet er nedfelt i de universelle menneskerettighetene, jf. den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8 (Menneskerettsloven, 1999, a8). Barnets medvirkning er også et annet viktig prinsipp. Etter barnevernloven innebærer prinsippet at barn som er i stand til det har rett til å danne seg egne synspunkter og rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet

(Barnevernloven, 1992, §1-6). Deres meninger og synspunkter skal vektlegges i samsvar med deres alder og modenhet.

Den offentlige tjenesten er til for å hjelpe familier og det skal først og fremst skje i hjemmet. Dersom omsorgsgiver svikter eller ikke tar tilstrekkelig ansvar for å ivareta barns omsorgsbehov, vil barnevernets ansvar være å iverksette hjelpetiltak eller i ytterste konsekvens omsorgsovertakelse av barna. Vanlige årsaker til at det settes inn tiltak er atferdsproblemer hos barnet selv, psykisk lidelser hos foreldre, manglende omsorgsevner hos foreldre, forelderens rusmisbruk og vold i hjemmet (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s.33). Etter barnevernloven er det et grunnvilkår for omsorgsovertakelse at barnet blir utsatt for omsorgssvikt, for eksempel mishandling eller vanskjøtsel (Barnevernloven, 1992, §4-12). Sosialarbeider står derfor i et spenningsfelt, hvor det er mange avveininger og hensyn å ta. Et av dem er å vise hensyn til foreldres synspunkter og meninger. I denne sammenheng er brukermedvirkning meget sentralt, ettersom det er en sentral arbeidsform i barnevernet.

3.1.1 Forutsetninger for etniske minoritetsforeldres medvirkning i barnevernet

Foreldre har rett til å medvirke i ulike faser av en barnevernssak i samråd med sosialarbeider (OFB, 2016, s.45). Til tross for at barn skal stå i fokus og anses som hovedpersoner, er foreldre viktige ressurser. Barnevernet skal i størst mulig grad vise hensyn til foreldre, veilede og gi innsyn i barnevernets dokumenter og saksbehandling (OFB, 2016, s.47-48). Foreldres rett til medvirkning vil avhenge av om de har foreldreansvar og hvilke partsrettigheter de har i barnevernssaken. Slettebø (2008) påpeker at det også vil avhenge av om foreldre er i stand til å uttale seg (s.9). Noen foreldre har kanskje alvorlige og utslagsgivende problemer at de ikke er i stand til å medvirke, mangler fornuft eller vurderingsevne. Eksempler på problemene kan være psykisk sykdom, arbeidsledighet, vold eller rusmisbruk. Foreldres synspunkter vil i slike tilfeller ofte ikke samsvare med barnevernet og det oppstår et dilemma. Å medvirke betyr å være deltakende, fremlegge egne synspunkter, å bli lyttet til, men også til å få en forklaring når barnevernet velger andre

beslutninger (OFB, 2016, s.48). Dette er spesielt viktig når det oppstår dilemmaer som beskrevet over.

Seim og Slettebø (2007) utpeker rett til å bli informert, rett til å bli hørt og rett til å si sin mening som viktige forutsetninger for medvirkning (s.45). Tilstrekkelig og tilpasset informasjonsutveksling er en grunnleggende forutsetning for at minoritetsforeldre skal ha innflytelse (Berg & Ask, 2011, s.18; Slettebø, 2007, s.92). Det handler om at foreldre skal informeres om hva slags hjelp som kan gis og hvilke rettigheter de har på en måte de forstår. Barnevernet har en informasjons- og veiledningsplikt i møte med foreldre (Slettebø, 2008, s.3). Det er deres ansvar å være bevisst på at foreldrene ikke har nødvendig kunnskap om brukermedvirkning, og derfor tilføre foreldrene det de trenger for å kunne medvirke (Ingebretsen og Nergård gjengitt i Berg et al., 2017, s.11). Behovet for utstrakt informasjon kan være ekstra stort i møte med etniske minoritetsforeldre, ettersom de manglende kjennskap til velferdssystemet, lover og rettigheter (Berg & Ask, 2011, s.17). Dersom etniske minoritetsforeldre ikke behersker norsk eller har dårlige språkferdigheter kan det bli utfordrende for dem å forstå informasjonen fra sosialarbeideren. Etniske minoritetsforeldre har de rett til å la seg bistå av tolk i møte med sosialarbeider (OFB, 2016, s.43). Tolk forbindes med en person som overfører et budskap fra et språk til et annet. Å benytte seg av en tolker fører til at etniske minoriteter oppnår tilstrekkelig informasjon og gode nok muligheter til å uttale seg i egen sak.

3.2 Teoretisk perspektiv på brukermedvirkning

Brukermedvirkning har tilknytning til demokratiske rettigheter, der man ønsker at innbyggernes behov og meninger blir vektlagt i beslutningsprosesser (Jenssen, 2012, s.42). Ellingsen & Skjefstad (2015) beskriver at tanken bak å forankre brukermedvirkning er troen på at dersom brukeren i større grad får påvirke omgivelsene gjennom egne valg og ressurser, vil det kunne påvirke både selvbildet og motivasjonen for endring (s.106).

På individnivå handler brukermedvirkning om enkeltmennesker, deres situasjon og de ytelser den enkelte skal motta (Myhra, 2012, s.68). Gjennom individuell medvirkning får

brukere mulighet til å medvirke på ulike områder som for eksempel å definere egne problemer, bestemme mål, velge virkemidler, velge ulike former for hjelp og bistå i beslutningsprosesser i samarbeid med sosialarbeider (Seim & Slettebø, 2007, s.29). Pasient- og brukerrettighetsloven tydeliggjør betydningen av individuell brukermedvirkning i § 3-1 (Sjåfjell, 2021, s.50). Loven gir brukere rett til å medvirke i utformingen av tjenestetilbud i samarbeid med fagfolk. Dersom brukeren ikke har samtykkekompetanse, har brukerens nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen eller på vegne av bruker (Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §3-1). I lovens § 3-2 gis brukere rett til tilpasset nødvendig informasjon. Informasjon er sentralt i lovverket, for evnen til å medvirke påvirkes av informasjon og kunnskapen brukeren har. Informasjon skal tilpasses brukerens evne til å forstå og bearbeide for å kunne gjøre et godt valg (Sjåfjell, 2021, s.50).

Brukermedvirkning på individnivå bygger på teorien om Empowerment. Begge tilnæringsmåtene har et positivt menneskesyn, bevisstgjør seg over brukerens ressurser og setter søkelys på å utjevne makten mellom sosialarbeider og bruker (Askheim, 2012, s.17,35; Ellingsen & Skjefstad, 2015, s.104; Rønning, 2007, s.34). Myhra henviser til Faurehold som beskriver Empowerment slik: «Empowerment er en aktiv prosess som reduserer maktesløshet og forsterker det enkelte individs muligheter for selv å treffe avgjørelser over forhold som vedgår egne eksistensielle hverdagsvilkår» (Myhra, 2012, s.114). Definisjon viser til at Empowerment-tenkingen bygger på at brukere skal ta del i sin situasjon, mens sosialarbeideren skal gi mer slipp på sin makt og ekspert posisjon. Tilnæringsmåten er individorientert som fører til at brukere blir styrket, får selvrespekt og opplever at de kan mestre noe. Til tross for at sosialarbeider skal overføre makten til brukeren, er det viktig at sosialarbeideren er til stede, men heller varsom med å bestemme innhold og for formen for hjelpen (Norvoll, 2009, s.118). Gjennom Empowerment utvikles samarbeidet mellom sosialarbeider og bruker i retning av mer likeverdige posisjoner.

3.2.1 Makt

Makt henger sammen med Empowerment og anses som en viktig dimensjon i brukermedvirkningsprosessen. For at etniske minoritetsforeldre skal medvirke, er det viktig med omfordeling av makt. Uten makt anses det som umulig for brukere å medvirke og respondere (Jenssen, 2012, s.48; Norvoll, 2009, s. 71). I boken *Mellom mennesker og hjelp* viser Skau til Karl Marx sin teori om makt. Sosiologen Karl Marx beskriver makt som «sjansen til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på» (Skau, 2013, s.34). Makt tilnærmingen finnes i alle relasjoner (Askheim, 2012, s.77). Det kan være negativt og assosieres med sammensatte ord som «maktsyk», «maktmisbruk» eller «avmakt». Makt kan føre til at mennesker unngår å synliggjøre maktaspektet og unnviker å se seg selv som personer med makt (Skau, 2013, s.32). Skau (2013) påpeker at makt kan føre med seg like mye godt som vondt, men om makten misbrukes kan det føre til store skader (s.32). Makt behøver nødvendig ikke bare å ha negative assosiasjoner det kan også være positivt, men det handler om hvordan makt anvendes i samarbeidet mellom sosialarbeider og bruker.

I boken *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* av Skytte, beskriver Marianne Ranger maktforholdet mellom sosialarbeider og bruker slik:

De kan ved hjelp av sin mellomposisjon styre den informasjonen og de forestillingen som formidles klientene og sosialtjenesten. Gjennom sin måte å definere eller kategorisere klientens problemer på kan de ikke bare kontrollere den servicen og hjelpen klienten får av sosialtjenesten, også måten de blir behandlet på. (Gjengitt fra Skytte, 2019, s.218)

Hutchinson (2010) presisere at sosialarbeider besitter mye makt i form av rolle, utdanning og posisjon i møte med bruker (s.59). Sosialarbeiderens makt er stor fordi de kan tilfredsstille minoritetsforeldres behov, innvilge ressurser og definere de sosiale problemene i møte med etniske minoritetsforeldre (Askheim, 2012, s.77; Aadnesen, 2017, s.346; Aadnesen & Hærem, 2007, s.27-28). Deres overordnede posisjon på bakgrunn av

profesjonsutdannelsen fører til at sosialarbeiderens vurderinger blir lagt mer vekt på enn menneskers egne vurderinger av sin situasjon (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s.22).

3.3 Samarbeidet – Kommunikasjon og relasjon

Et godt samarbeid mellom sosialarbeider og bruker henger sammen med kommunikasjon (Berg et al., 2017, s.10). For at etniske minoritetsforeldre skal fremlegge sitt perspektiv og medvirke er det nødvendig med god kommunikasjon. Kommunikasjon er en toveisprosess som består av en avsender som formidler et budskap og en mottaker (Shulman, 2003, s.78). Meningsinnholdet kan formidles på ulike måter for eksempel gjennom verbale virkemidler, som muntlig språk og bruk av ord, eller nonverbale virkemidler som aktiv lytting, ansiktsuttrykk, emosjonsuttrykk og kroppsspråk. Berg et al., (2017) sier at det skriftlige, det verbale, det ikke verbale, det implisitte, det kulturelle og det kontekstuelle har betydning i møte med minoritetsspråklige (s.10). Fife i Berg et al. (2017) utpeker flere kriterier som bør ligge til grunn for at flerkulturelle samhandlinger kan utvikles positivt: evnen til å vise respekt, evnen til å ikke fordømme, evnen til å akseptere at egen kunnskap og eget syn er relativt, evnen til empati, evnen til å være fleksibel, evnen til turtaking i samtaler og ha toleranse for tvetydighet (s.10).

Jensen og Ulleberg (2011) beskriver kommunikasjonsteorien ut ifra transaksjonsmodellen (s.53-54). Modellen forbindes med utviklingspsykologien og hvordan barn og omgivelser påvirker hverandre og forandrer hverandre over tid (Gulbrandsen, 2017, s.19). Til tross for det kan transaksjonsmodellen hjelpe oss å forstå kommunikasjon og samarbeidet som foregår mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Det handler om hvordan begge parter beveger seg interaktiv og gjensidig påvirker hverandre, noe som også har betydning for å fremme brukermedvirkning. Samarbeidet kan også forstås som en sirkulær prosess. Det vil si at begge parter deltar i dialogen med bidrag og ansvar i meningsdannelse og fortolkning (Jensen & Ulleberg, 2011, s.25). Dersom ikke begge parter inngår i samspillet, vil det manglende samarbeidet passe inn i en lineær modell. I en lineær modell tar den ene initiativ, mens den andre responderer og muligens sender et nytt budskap tilbake (Jensen & Ulleberg, 2011, s.25).

Kommunikasjonsperspektivet er nært beslektet med relasjonsperspektivet, ettersom kommunikasjon foregår i relasjoner, og kan ikke ses uavhengig av relasjonen (Jensen & Ulleberg, 2011, s.19). Aamodt (2014) beskriver relasjon som et gjensidig og interaktivt forhold der begge parter påvirker hverandre (s.36). Relasjon er en dynamisk prosess. Det vil si at relasjoner ikke er uforanderlige, men kan endres og utvikles underveis. Prosessen baserer seg på hvordan begge parter kommuniserer med hverandre, hvilke forventninger de har til hverandre, og hvordan hver av dem er som person (Aamodt, 2014, s.61). Den enkeltes biologiske, kulturelle og sosial bakgrunn har også betydning for hvordan relasjonen blir begge partene.

Denne bakgrunn og teoridelen viser at brukermedvirkning er et omfattende aspekt som er nært beslektet med Empowerment, fordelingen av makt, kommunikasjon og relasjon. Videre viser det at disse nært beslektede begrepene har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Dette drøftes nærmere i kapittel 5.

4 Presentasjon av funn

I dette kapittelet presenteres funnene fra litteraturstudie med fokus på bacheloroppgavens problemstilling, brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre.

NTNU rapporten *Myter og realiteter* problematiserer at etniske minoritetsforeldre ikke involveres aktivt i beslutninger eller har innflytelse på faktorer som styrer deres liv til tross for at brukermedvirkning er et uttalt mål i barnevernet (Berg et al., 2017, s.7). Rapporten viser til at etniske minoritetsforeldre opplever at barnevernet viser liten forståelse for deres situasjon og kultur, samt at barnevernet ikke tar kulturelle hensyn når det kommer til for eksempel barneoppdragelse (Berg et al., 2017, s.107). Kommunikasjon, samarbeid, brukermedvirkning, språk og bruk av tolk blir presentert som faktorer som bør foreligge i

møte mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Rapporten tar også for seg hvordan de ulike faktorene kan være utfordrende å etablere og skaper barrierer for samarbeidet med barnevernet.

I boken *Brukermedvirkning i barnevernet* av Seim og Slettebø problematiseres foreldres minimale medvirkning i barnevernet. Seim og Slettebø (2007) mener at det er mer rom for at foreldre skal få mer makt og innflytelse enn det som er tilfellet i dagens barnevern (s.44). Forfatterne fremhever betydningen av informasjon og kunnskap for at minoritetsforeldre skal medvirke i barnevernet. I en intervjuundersøkelse ble foreldre spurt om de hadde mottatt tilstrekkelig informasjon fra barnevernet. En minoritetsforelder sa følgende: «Nei, jeg har ikke fått mye informasjon, men jeg har fått så mye annet. Saksbehandleren min forteller meg det jeg trenger å vite» (Slettebø, 2007, s.94). Videre i undersøkelsen ble foreldrene spurt om hva de forsto med begrepet brukermedvirkning. Informantene oppfattet begrepet som et faguttrykk, og som sa dem lite. En forelder beskrev brukermedvirkning slik: «å være med på ting og tang» (Slettebø, 2007, s.95). Andre foreldre sa: «At vi er fullstendig utelatt, de kommer og sier at vi har bestemt at ...» (Slettebø, 2007, s.96). En annen forelder sa: «muligheten til å være uenig». Forfatterne viser til 16 større forskningsprosjekter i England, hvor det bekreftes at foreldres medvirkning i barnevernet vanligvis gir bedre resultater både for foreldre og barnet (Slettebø, 2007, s.91).

I boken *Den gode relasjonen* av Aamodt, presenteres Christiansen (1992) sin undersøkelse av foreldres opplevelse av å være deltaker og føle avmakt i en barnevernsundersøkelse (Aamodt, 2014, s.51). Formålet med undersøkelsen var å finne ut hvilken effekt maktelementet hadde på brukere som kom i kontakt med barnevernet. I undersøkelsen tematisere ulike grader av avmakts opplevelse og hvordan sosialarbeidere kunne handle på tvers av foreldres viljer og ønsker. Foreldrene uttrykte ulike elementer som fører til en form for avmakt. Elementer som å ikke bli hørt, bli mistolket og misforstått, og å få sine vanskeligheter og behov definert av andre skapte avmakt (Aamodt, 2014, s.51-52).

Artikkel 1

I en kvantitativ studie av Bø (2017) beskriver 98 sosialarbeidere fra barnevernstjenesten deres erfaringer med minoritetsarbeid (s.71). Forskningen er basert på fokusgruppeintervju og spørreskjemaundersøkelse. Sosialarbeiderne gir uttrykk for de største utfordringene og dilemmaer som oppstår i møte med minoritetsforeldre. Et av de mest fremtredende utfordringer sosialarbeiderne fremhever er kommunikasjonsproblemer. Sosialarbeiderne påpeker at dårlige norskkunnskaper og manglende felles språk er et stort problem hos minoritetsforeldre, de sa: «De kan lite norsk» (Bø, 2017, s.75).

I tillegg uttrykker sosialarbeiderne et sterkt behov for mer kompetanse og kunnskap om de ulike kulturelle koder, for å kunne forstå minoritetsforeldres høflighetsritualer og uttryksmåter. En sosialarbeider sa følgende om vietnamesere: «De kan ikke si nei, det er veldig uhøflig. Det er vanskelig å tolke non-verbale signaler: en del asiater er alltid blide» (Bø, 2017, s.75). En annen sosialarbeider sa «De viser bare positive følelser».

Sosialarbeideren fortalte om thailandsk mor som satt og smilte når barnevernet forklarte moren at hun har mistet omsorg for sitt barn. Morens reaksjon gjorde at sosialarbeideren ikke visste om moren var veldig opprørt (Bø, 2017, s.76). Informantene i Bø sin undersøkelse mener at manglende kunnskap om tradisjoner og kulturelle preferanser skaper barrierer i kommunikasjonen mellom sosialarbeideren og minoritetsforeldre (Bø, 2017, s.76).

Artikkel 2

I en kvalitativ intervjustudie av Fylkesnes et al., (2015). beskriver ti foreldre med flyktningbakgrunn om deres erfaringer fra kontakt med barnevernet (s.80). Artikkelen har satt søkelys på brukerens oppfatninger av barnevernet, både positive og negative sider blir presentert. Frykt for barnevernet er et gjennomgangstema i forskningsartikkelen. Et av foreldres oppfatninger var at barnevernet bare tar barn. En forelder som deltok i undersøkelsen sa «barnevernet er her for å hjelpe, men (de) hjelper deg for å ta ungene fra deg» (Fylkesnes et al., 2015, s.88). En annen oppfatning som ble fremhevet i undersøkelsen var at barnevernet ikke går i dialog med foreldre. Foreldre erfarte enveiskommunikasjon og følte seg usynliggjort fordi de ikke ble inkludert i barnevernets beslutningsproblemer. I forbindelse med det sa en minoritetsforelder slik:

Jeg fikk informasjon fra (medelever på) skolen, de sa til meg at hvis du møter barnevernet, når du snakker med barnevernet, vil de stille deg politi spørsmål: Hvorfor gjør du sånn? Hvorfor hjelper du ikke barna, hvorfor gjør du ikke ... Hvorfor? Hvorfor? Hvorfor?. (Fylkesnes et al., 2015, s.89)

Minoritetsforeldrene i undersøkelsen hevdet at de ulike oppfatninger som ble presentert var utbredt i det flerkulturelle miljøet. Deres syn på barnevernet omhandlet barnevernets kontroll og makt uten mulighet for innflytelse.

Artikkel 3

I en kvalitativ studie av Fylkesnes og Netland (2012) beskriver seks foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn og deres saksbehandlere et godt samarbeid (s.220). Kulturforskjeller angående syn på barn, og barns behov, oppdragelse og omsorg blir diskutert, men likevel ikke sett på som problematisk i det gode samarbeidsforholdet. Forskningsartikkelen skiller seg fra andre artikler i lignende kontekst, ved at den baserer seg på et utvalg der informantene anså samarbeidet som godt. Å ta foreldrenes ønsker og behov på alvor, være tilgjengelig og gi informasjon på en forståelig måte er noen elementer som blir presentert som fremtredende i møte med minoritetsforeldre (Fylkesnes & Netland, 2012, s.224). En minoritetsforelder sa: «Det er ikke bare barnevernet som bestemmer, med de spør meg hva som er ok for meg. Men jeg vet at kanskje noen ganger, selv om jeg sier at jeg er uenig vil de bestemme allikevel». (Fylkesnes & Netland, 2012, s. 224).

5 Drøfting

I dette kapittelet diskuteres faktorer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. De ulike faktorer blir presentert som å ha betydning for brukermedvirkning og på en annen side være barrierer for brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre.

5.1 Maktrelasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre

Studiene presentert i kapittel 4 synliggjør at makt er en faktor som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Det handler om hvem makten ligger hos og hvordan makten fordeles mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre. I studien til Christiansen trekkes det frem at minoritetsforeldre føler en slags makt hvis de blir lyttet til, hørt, forstått og på egenhånd definere sin situasjon (Aamodt, 2014, s.51-52). I lys av Karl Marx sin teori, synliggjøres det her at brukerne blir sett i sin kontekst og har sjansen til å gjennomføre sin vilje. Når minoritetsforeldre får makt vil de føle et samspill med sosialarbeideren, at de deltar og har en aktiv rolle. Sosialarbeider og minoritetsforeldre oppnår en maktbalanse som vil ha positiv betydning for brukermedvirkning (Norvoll, 2009, s. 71). Fylkesnes og Netland (2012) synliggjør i sin studie hvordan sosialarbeiderens fremgangsmåte bidrar til noe maktforskyvning og styrer foreldres posisjon (s.224). Maktforskyvning oppnås gjennom å ta foreldrenes ønsker og behov på alvor, være tilgjengelig og gi informasjon på en forståelig måte.

Når sosialarbeider på egenhånd tar fullstendig kontroll over alle de ulike fasene i samarbeidet forsterkes avmakt følelse og negative sanksjoner (Norvoll, 2009, s.118). Dermed blir makt en barriere for minoritetsforeldres medvirkning. Avmakt stimulerer negative følelser, frustrasjon og ambivalens hos minoritetsforeldre. Når minoritetsforeldre befinner seg i en slik situasjon kan det bidra til at de føle seg underlegne, og at de ikke blir sett, hørt eller tatt på alvor. Funnene i Fylkesnes et al., (2015) synliggjør at noen minoritetsforeldres frykt for barnevernets posisjon og makt fører til at de bringer med seg negative oppfatninger i møte med sosialarbeideren (Fylkesnes et al., 2015, s.89). Ulempen

med det er at det kan sette dem i en avmaktssituasjon allerede før de starter samarbeidet. Minoritetsforeldres oppfatninger henger sammen med etniske minoriteters posisjon i samfunnet (Brodtkrob & Rugkåsa, 2015, s.310). Dette viser at det er meget nødvendig med maktforskyvning for at minoritetsforeldre skal ha mulighet til å delta og ha innflytelse i samarbeidet med sosialarbeider. Det kan være vanskelig for sosialarbeider å gi makt, ettersom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre har med seg ulike oppfatninger, meninger og kompetanse i samarbeidet. Likevel anses det som nødvendig for at etniske minoritetsforeldre skal medvirke i ulike faser av en barnevernssak. Det at brukeren har kunnskap om barnevernet og deres retningslinjer kan bidra til å minske ujevnheten i makten mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre (Fylkesnes et al., 2015, s. 89). En løsning for å bryte minoritetsforeldres avmakt posisjon vil derfor være å utveksle informasjon om premissene for samarbeidet og minoritetsforeldres rettigheter i barnevernet. Det kan bidra til omfordeling av makt.

5.2 Kommunikasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre

Studiene presentert i kapittel 4 synliggjør at kommunikasjon er en faktor som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Norvoll (2009) påpeker også at god kommunikasjon er nødvendig for å sikre brukermedvirkning (s.118). I møtet med sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre kommuniseres det verbalt gjennom det muntlige språket. Karlsson og Sørly sier dette om språk: «Språk er det beste hjelpemiddelet vi har til å redusere antallet misforståelser og utvikle gjensidig forståelse gjennom dialog» (Karlsson & Sørly, 2021, s.67). Ved å kommunisere får minoritetsforeldre fremlegge sine synspunkter og meninger som vil resultere i at de medvirker i samarbeidet med sosialarbeider. Kommunikasjon handler også om at sosialarbeideren lytter til minoritetsforeldre for å fange deres behov og interesser. Det at sosialarbeideren lytter kan være en av avgjørende faktor for hvorvidt minoritetsforeldre har tillit og våger å betro seg til sosialarbeideren (Berg et al., 2017, s.11). Derfor er lytting viktig i samarbeidet, men også for å la minoritetsforeldre medvirke og involveres.

Bø påpeker, med bakgrunn i egen undersøkelse at språk er en utfordring i møte med minoritetsforeldre. Flere sosialarbeidere uttrykte i undersøkelsen at dårlig norskkunnskaper var et stort problem i arbeidet med etniske minoritetsforeldre, de sa: «De kan lite norsk» (Bø, 2017, s.75). Dersom minoritetsforeldre har begrenset og dårlig norskkunnskaper kan det skape komplikasjoner og oppleves som et hinder i samarbeidet. Det kan føre til at minoritetsforeldre blir forvirret, usikre og uklar med hensyn til det de forsøker å formidle. På en annen side fører det til at både sosialarbeider og minoritetsforeldre får vanskeligheter med å forstå hverandre og står i fare for å tolke budskap feil. Dermed svekkes kommunikasjonen som vil resultere i at sosialarbeideren ikke klarer å fange brukerperspektivet. Fra minoritetsforeldres side fører det til at de ikke får fatt i den nødvendig informasjon og kunnskap om barneverntjenesten. Videre kan det føre til at de føler de befinner seg i en avmaktssituasjon. Derfor er det viktig at begge parter behersker språket for at kommunikasjonen skal være tilfredsstillende for både sosialarbeider og minoritetsforeldre. Dette viser at språk er en faktor som er viktig i samarbeidet, men som også kan vanskeliggjøre samarbeidsforholdet og praktisering av brukermedvirkning (Berg et al., 2017, s.6-7).

Språk kan skape store barrierer i kommunikasjon mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre. Dersom det er tilfelle står kommunikasjon i fare for å forme seg etter en lineær prosess, istedenfor sirkulær prosess og transaksjonsmodellen (Jensen & Ulleberg, 2011, s.25). Med språkbarrieren til stede vil samarbeidsforholdet mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre stå i fare for å miste det interaktive og gjensidig påvirkning av hverandre. Minoritetsforeldre får ikke igangsatt sin behandling slik de selv ønsker, fordi de ikke får uttrykt sitt perspektiv seg til sosialarbeideren. Det fører til at deres mulighet til medvirkning blir minimal. Fra sosialarbeiderens side kan språkbarriere føre til at sosialarbeideren handler uten å ta brukeren i betraktning og holder tilbake informasjon, fordi de tror brukeren ikke vil forstå. Dersom minoritetsforeldre oppfatter at informasjonen enten blir tilbakeholdt eller er utydelig og klar kan de få negative konsekvenser for samarbeidet (Jenssen, 2012, s.160). Det kan føre til at minoritetsforeldre blir opprørt, lukker seg og igjen føler avmakt.

Språklige utfordringer svekker informasjonsutvekslingen når minoritetsforeldre ikke forstår budskapet sosialarbeideren formidler og vedtak og vilkår i egen sak. Den manglende forståelsen kan ha sammenheng med at vedtakene inneholder vanskelige ord som minoritetsforeldre ikke kjenner til (Seim & Slettebø, 2007, 95). Det viser at forståelse er en viktig faktor for at minoritetsforeldere skal klare å kommunisere og respondere tilbake på sosialarbeiderens budskap, som videre har betydning for brukermedvirkning (Bø, 2017, s.75). Et godt samarbeid mellom sosialarbeider og bruker henger sammen med tydelig informasjon (Berg et al., 2017, s.10). Dermed anses det som nødvendig at sosialarbeideren finner ressurser til å ordlegge seg annerledes eller benytte oversetter slik at minoritetsforelderens forstår. Sett i lys av pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2 som vektlegger at brukere har rett til innsikt og tilpasset nødvendig informasjon (Sjåfjell, 2021, 50), kan det antas at informasjon har betydning for kommunikasjon og brukermedvirkning.

En løsning for å bryte språkbarrieren kan være bruk av tolk. Dette understreker sosialarbeiderne i Bø sin artikkel. Informantene mente at lite bruk av tolk resulterte i at brukerne ikke forsto vedtak og vilkår i egen sak (Bø, 2017, s.75). Noe som er lite tilfredsstillende for sosialarbeideren og minoritetsforeldre. I Fylkesnes og Netland sin artikkel uttrykte en minoritetsforelder hvordan det oppleves ved manglende bruk av tolk, hvor språkbarrieren var stor. Minoritetsforelderens sa hun ikke forstod hensikten med tiltakene som ble igangsatt, og det ga henne en følelse av at hun ble lurert av barnevernet (Fylkesnes & Netland, 2012, s.229). Fordelen med bruk av tolk vil være at minoritetsforeldre vil motta budskapet fra en profesjon som behersker samme språk som dem selv. På en annen side kan bruk av tolketjenester være krevende.

I studien til Bø nevner halvparten av sosialarbeiderne tolkproblemer som er stor utfordring i minoritetsarbeidet. Informantene påpekte at «det ofte var vanskelig å skaffe tolk når det var nødvendig». (Bø, 2017, s.77). Det vi får vite i studien til Bø (2017) er at sosialarbeiderne sier at det var vanskelig å få fatt i kvalifiserte tolker, økt tidsbruk når samtaler foregikk gjennom tolker og ikke alle minoritetsforeldre ønsket å benytte tolker (s.77). Forholdene sosialarbeiderne beskrev skapte store kommunikasjonsproblemer. Ifølge Bø er en samtale med tolk mer krevende enn en vanlig brukersamtale (Bø, 2017, s.77). Årsaken til det henger sammen med at tidskrevende. Det må avsettes lengre tid til en samtale. Videre kan det være

vanskelig for sosialarbeideren å vite om faguttrykk blir oversatt og forstått korrekt av tolkeren (Berg et al., 2017, s.13). Siden ord kan ha forskjellig betydning i de forskjellige språkene, kan faguttrykkene være ukjent for både tolker og minoritetsforeldre. Bruk av tolk kan føre til kommunikativ usikkerhet, det vil si at sosialarbeideren og minoritetsforeldre kan føle seg usikre i både ord, mening og intensjon (Berg et al, 2017, s.14). Sosialarbeiderne i Bø sin artikkel deler at de hadde erfart at tolker blandet seg inn i samtalen. Det førte til at sosialarbeidere følte at de mistet kontrollen over brukersamtalen når de ikke visste om tolken formidlet det de hadde sagt på en riktig måte (Bø, 2017, s.77). Derfor er det viktig at tolkeren har innsikt i «sosialarbeider-språket» og barnevernssystemet.

5.3 Relasjon mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre

Relasjonen mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre er en faktor som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i deres samarbeid. Det handler om deres relasjon er god eller dårlig. Dersom sosialarbeider inngår en god relasjon med minoritetsforeldre, vil det bidra til å stimulere kontakt og praktisere brukermedvirkning. Ordene respekt, empati, gjensidig samarbeid, bli sett, hørt, forstått og møtt med verdighet er beskrivelser som går igjen i fagbøkene og funnene som er presentert i kapittel 3 og 4. De ulike beskrivelsene bidrar til en god relasjon og styrke samarbeidet mellom sosialarbeider og minoritetsforeldre. Videre vil det føre til at minoritetsforeldre kan fremlegge sine synspunkter fordi de blir sett, hørt, forstått og respektert. Det skaper trygghet og tillit noe som er nødvendig at eksisterer for god kommunikasjon og samarbeid (Myhra, 2012, s.148).

Et viktig element i relasjonsforholdet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre er tilstedeværelse. Det har betydning for å skape en god relasjon, men vil også fremme brukermedvirkning. Jenssen sier at mennesker er noe helt annet enn papir og skriftlige dokumentasjoner (Jenssen, 2012, s.158). For når begge parter er tilstedeværelse stimuleres kontakt og interaksjon. Gjennom tilstedeværelse får etniske minoritetsforeldre mulighet til å dele sine opplevelse, oppfatninger og perspektiv av situasjon. I tillegg bidrar tilstedeværelse til at minoritetsforeldre får kommunisere, ha samtaler med sosialarbeider, fanger informasjon og omfordele makt mellom seg i møte med hverandre. Videre vil det føre til at

informasjonsflyten går begge veier. Minoritetsforeldre får informasjon fra sosialarbeider og samtidig får de informere sosialarbeideren (Jenssen, 2012, s.159).

Når relasjonen er god bygges samstemthet, trygghet og tillit. Fordelen med det er at det kan føre til minoritetsforeldre stoler på sosialarbeideren fordi de føler de kommer godt overens med sosialarbeidere. En annen fordel er at det kan bli lettere for minoritetsforeldre å involvere seg ved å betro seg til sosialarbeider og åpne seg om sine synspunkter og perspektiv. Videre hjelper det til at sosialarbeideren stiller seg inn på brukeren (Shulman, 2003, 82). Ved å bygge empati og gå inn for å leve inn i mulige følelser og problemer brukeren har, slik Shulman påpeker. I Seim og Slettebø sin forskningsundersøkelse forteller en mor med etnisk minoritetsbakgrunn om sin relasjon med saksbehandleren i barnevernet (Slettebø, 2007, s.94). Moren uttrykker hvor takknemlig hun var for hjelpen hun hadde fått og relasjonen hun hadde til saksbehandler selv om hun ikke fikk mye informasjon. Dette viser at relasjon har stor betydning i samarbeidet med minoritetsforeldre. Det kan bidra til å svekke frykten og de negative følelsene minoritetsforeldre har (Fylkesnes, 2015, s.93). Dersom relasjonen er dårlig, vil det være en barriere for brukermedvirkning.

5.4 Forståelse mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre

For å ha en god relasjon og et godt samarbeid er det viktig at sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre forstår hverandre. En årsak til det er at det vil påvirke kommunikasjonen og minoritetsforeldres mulighet til medvirkning i samråd med sosialarbeider. Dermed anses forståelse for hverandre som en faktor som har betydning for å ivareta brukermedvirkning. I samarbeidet med minoritetsforeldre viser det seg at det er noen elementer som er viktig å ha forståelse for, for å kunne medvirke. For eksempel forståelse for barneverntjenesten, informasjon og uttrykksmåter som tidligere har blitt presentert. Et annet element som er viktig å ha forståelse for i møte med minoritetsforeldre er deres kulturelle koder. Bø viser til det i sin artikkel, at forståelse har betydning i minoritetsarbeid. Artikkelen legger særlig vekt på forståelse av kulturelle koder som kan prege relasjonen og praktisering av brukermedvirkning. (Bø, 2017, s.76). Sosialarbeider og minoritetsforeldre har ulike kulturelle koder og preferanser, for eksempel når det gjelder syn på barn, familieliv og

kommunikasjonsmåter i møte med andre. Kultur har betydning for hvordan en sak tolkes og hvordan språk oppfattes (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s.26). Måten minoritetsforeldre kommuniserer har sammenheng med kulturelle preferanser og tradisjoner. Det anses dermed som nødvendig at sosialarbeider å ha forståelse for minoritetsforeldres kulturelle koder. I tillegg bidrar det til at sosialarbeidere fått et innsyn i hvorfor minoritetsforeldre har de oppfatninger de har og handler slik de gjør. Videre bidrar det til å bli kjent med minoritetsforeldre noe som vil bidra brukeren føler samstemthet. På en annen side kan det å minske ujevnheten i makten og gjøre det lettere å arbeide for å fremme brukermedvirkning.

Bø (2012) synliggjør i sin artikkel at manglende forståelse av kulturelle koder kan føre til at man ikke gjenkjenner skikker og uttrykksmåter (s. 76). Artikkelen fremhever dette som problematisk, ettersom noen minoritetsforeldre er opplært annerledes enn etniske norske. Et eksempel kan være at etniske minoritetsforeldre føler seg uhøflige, svak og uverdige når de viser negative følelser til andre mennesker. Derfor kan det være vanlig å være lukket hos noen minoritetsforeldre. Det fører til at sosialarbeider ikke får tak i brukerperspektivet. På en annen side kan det ha sammenheng med at minoritetsforeldre er opplært til å fremstå sterk og bare vise positive sider. I samtalen med minoritetsforeldre responderer de på en måte sosialarbeider ikke kjenner til. Noen minoritetsforeldre smiler bare når beslutninger skal tas slik den thailandsk mor gjorde i møte med barnevernet (Bø, 2017, s.76). På en annen side kan det være uvanlig for minoritetsforeldre å vise at de har et problem eller dele private saker med andre. Å være åpen og gi uttrykk for følelser kan derfor oppleves som et kulturelt overgrep (Bø, 2017, s.76). Hvis sosialarbeider ikke forstår minoritetsforeldres kulturelle koder, kan den manglende forståelsen bli et hinder og skape barriere for brukermedvirkning.

6 Avslutning

Gjennom litteraturstudie har denne bacheloroppgaven pekt på faktorer og barrierer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i samarbeidet med sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre. Makt, kommunikasjon, relasjon og forståelse har blitt presentert som faktorer og barrierer som har betydning for å ivareta brukermedvirkning i et minoritetsarbeid. Makt fordi det vil få etniske minoritetsforeldre til å medvirke, delta og ha

en aktiv rolle. Det blir en barriere dersom sosialarbeider tar full kontroll over alle faser og ikke involverer minoritetsforeldre. Gjennom kommunikasjon veksles den nødvendige informasjon, brukerperspektivet og sosialarbeider kommer fram til om det er nødvendig med en tolk. Kommunikasjon blir en barriere når begge parter ikke forstår hverandre og behersker et felles språk. Relasjon er viktig faktor fordi det vil føre til at minoritetsforeldre føler seg trygg, stoler og våger å betro seg til sosialarbeid dersom relasjonen er god. Hvis relasjonen er dårlig, blir det en barriere for brukermedvirkning. Brukermedvirkning i samarbeidet mellom sosialarbeider og etniske minoritetsforeldre vil i tillegg kreve forståelse. Forståelse for barneverntjenesten, informasjonen som blitt gitt, brukerperspektivet og de kulturelle koder. Ved manglende forståelse vil barrierer oppstå. Dette viser at brukermedvirkning er omfattende og beslektet med mange begreper. Brukermedvirkning kan verken forstås eller etableres på egenhånd, men i samarbeid med brukeren.

7 Litteraturliste

Aadnanes, M. (2017, august 23.). Social worker's challenges in the assessment of child abuse and maltreatment: Intersection of class and ethnicity in child protection cases. *Critical and radical social work* (vol 5 - no 3), s. 335-350.

Aadnesen, B. N., & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aamodt, L. A. (2014). *Den gode relasjonen*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid: floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?* Oslo: Gyldendal akademisk.

Barnevernloven. (1992). Lov om barnverntjenester (LOV-1992-01-17-100).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Berggrav, S. (2013). *Tåler noen barn mer juling?: en kartlegging av hjelpeapparatets*

håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier. Oslo: Redd Barna.

Berg, B. & Ask, T. A. (2011). Minoritetsperspektiv i sosialt arbeid – en introduksjon. I B. Berg & T. A. Ask (Red.). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s.13 – 21). Oslo: Universitetsforlaget.

Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen., I. Levin., B. Berg & L. C. Kleppe (Red.). *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s.19 – 35). Oslo: Universitetsforlaget.

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M. D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter – innvandreres møter med barnevernet*.
<https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Myter-og-realiteter-Innvandreres-m%F8ter-med-barnevernet.aspx>

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Bø, P. H. P. (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn: Nye forståelser, utfordringer og kunnskapsbehov. *Fontene forskning*. 2017(2), 71-83.
<https://fonteneforskning.no/pdf-15.62551.0.3.cf25a1605e>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 7. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.

Ellingsen, I. T. & Levin, I. (2015). Det sosiale i sosialt arbeid. I. T. Ellingsen., I. Levin., B. Berg & L. C. Kleppe (Red.). *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s.47 – 64). Oslo: Universitetsforlaget.

Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning.

I. T. Ellingsen., I. Levin., B. Berg & L. C. Kleppe (Red.). *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s.97 – 111). Oslo: Universitetsforlaget.

Fellesorganisasjonen (FO). (2019, november). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere.

<https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Norges Barnevern*, 89(4), 221-235.

https://www.idunn.no/tnb/2012/04/god_praksis_i_mte_med_etniske_minoritetsfamilier_i_barnev

Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Norges barnevern*, 92(2), 80-96 https://www.idunn.no/tnb/2015/02/frykten_for_barnevernet_-_en_undersokelse_av_etniske_minori

Glavin, K. & Erdal, B. (2018). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge* (4.utg.). Oslo: Kommuneforlaget.

Gulbrandsen, L. M. (2017). Barn, oppvekst og utvikling. L. M. Gulbrandsen (Red.). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. (2. utg., s.51-72). Oslo: Universitetsforlaget.

Hansen, R., & Solem, M.-B. (2017). Introduksjon til sosialt arbeid. I R. Hansen, & M.-B. Solem (Red.). *Sosialt arbeid: en situert praksis* (s. 15 – 22). Oslo: Gyldendal.

Hobberstad, R. (2012). En sosialarbeiders erfaring med brukermedvirkning. I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.142 – 151). Oslo: Universitetsforlaget.

- Humerfelt, K. (2005). Begrepene brukermedvirkning og brukerperspektiv – honnørord med lavt presisjonsnivå. I E. Willumsen (Red.), *Brukernes medvirkning! – Kvalitet og legitimitet i velferdstjenestene* (s. 15 – 33). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hutchinson, G. S. (2010). *Samfunnsarbeid. Mobilisering og deltagelse i sosialfaglig arbeid*. 3.utg.Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2010). Forståelse, beskrivelse og forklaring: innføring i metode for helse- og sosialfagene (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jenssen, A. G. (2009). *Brukermedvirkning i sosialtjenesten: en studie av sosialarbeiderens perspektiv*. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267677>
- Jenssen, A. G. (2012). Brukermedvirkning – hva er så det? I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.42 – 53). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene: kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Karlsson, B. & Sørly, R. (2021). Medvirkningens etikk og refleksivitet – en duoetnografisk øvelse. I R. Sørly., B. E. Karlsson & T. Sjøfjell (Red.). *Medvirkning i psykisk helse og rusarbeid* (s.62-75). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kommunesektorens organisasjon. (2011). Brukermedvirkning i helse- og omsorgssektoren. <https://www.ks.no/contentassets/c7cb57d68b304f22bc6f645046a7d555/brukermedvirkning-debatthefte.pdf>
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damn Akademisk.

Menneskerettsloven. (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1992-05-21-30). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerettsloven>

Myhra, A-B. (2012). *Fra bruker til samarbeidspartner: Realisering av brukervedvirkning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Norvoll, R. (2010). Makt og avmakt. I: E. Brodtkorb, & M. Rugkåsa (Red.). *Mellom mennesker og samfunn: Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. (2.utg., s.67-97). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Organisasjonen for barnevernsforeldre (2016). *Håndbok for barnevernsforeldre*. <http://barnevernsforeldrene.no/wp-content/uploads/2017/08/handbok2016.pdf>

Pasient- og brukerrettighetsloven. (1999). Lov om pasient- og brukerrettigheter (LOV-1999-07-02-63). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasient%20og%20bruker>

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv: Sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Seim, S. & Slettebø, T. (2007). Brukervedvirkning i barnevernet. I: Seim, S. & Slettebø, T (Red.). *Brukervedvirkning i barnevernet* (s.21 – 44). Oslo: Universitetsforlaget.

Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Bind 1. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Slettebø, T. (2008). Barn og foreldres medvirkning i barnevernet – samspill og interessekonflikter. *Norges barnevern* 85(4): 3-14. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98833>

Slettebø, T. (2007). Foreldres opplevelse av medvirkning i barnevernet. I: Seim, S. & Slettebø, T (Red.). *Brukervedvirkning i barnevernet* (s.21 – 44). Oslo:

Universitetsforlaget.

Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (3. utg.). Oslo: Gyldendal.

Sjåfjell, T. (2021). Medvirkning på ulike nivåer og i ulike tjenester. I R. Sørly., B. E. Karlsson & T. Sjåfjell (Red.). *Medvirkning i psykisk helse og rusarbeid* (s.48-61). Oslo: Universitetsforlaget.

Tufte, P. A. (2018). *Hvordan leser kvantitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damn Akademisk.

8 Vedlegg: Selvvalgt pensum

Aamodt, L. A. (2014). Den gode relasjonen. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk. **(Kapittel 2-4; ss.28 – 67; 40 sider).**

Berg, B. & Ask, T. A. (2011). Minoritetsperspektiv i sosialt arbeid – en introduksjon. I B. Berg & T. A. Ask (Red.). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s.13 – 21). Oslo: Universitetsforlaget. **(9 sider).**

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M. D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter – innvandreres møter med barnevernet*.
<https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Myter-og-realiteter-Innvandreres-m%F8ter-med-barnevernet.aspx> **(144 sider).**

Bø, P. H. P. (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn: Nye forståelser, utfordringer og kunnskapsbehov. *Fontene forskning*. 2017(2), 71-83.
<https://fonteneforskning.no/pdf-15.62551.0.3.cf25a1605e> **(13 sider).**

Ellingsen, K. E. (2005). Selvbestemmelse og brukermedvirkning. I A. Selboe., L. Bollingmo & K. E. Ellingsen (Red.), *Selvbestemmelse for tjenestenytere* (s.39 – 97). Oslo: Gyldendal akademisk. **(59 sider)**.

Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Norges Barnevern*, 89(4), 221-235.

https://www.idunn.no/tnb/2012/04/god_praksis_i_mte_med_etniske_minoritetsfamilier_i_barnev **(16 sider)**.

Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Norges barnevern*, 92(2), 80-96 https://www.idunn.no/tnb/2015/02/frykten_for_barnevernet_-_en_undersoekelse_av_etniske_minori **(17 sider)**.

Hobberstad, R. (2012). En sosialarbeiders erfaring med brukermedvirkning. I A. G. Jensen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.142 – 151). Oslo: Universitetsforlaget. **10 sider**.

Humerfelt, K. (2005). Begrepene brukermedvirkning og brukerperspektiv – honnørord med lavt presisjonsnivå. I E. Willumsen (Red.), *Brukernes medvirkning! – Kvalitet og legitimitet i velferdstjenestene* (s. 15 – 33). Oslo: Universitetsforlaget. **(19 sider)**.

Jensen, A. G. (2009). *Brukermedvirkning i sosialtjenesten: en studie av sosialarbeiderens perspektiv*. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267677> **(Kapittel 1; s.1-51; 51 sider)**.

Jensen, A. G. (2012). Brukermedvirkning i sosialtjenesten. En studie av sosialarbeiderens perspektiv. I A. G. Jensen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.157 – 167). Oslo: Universitetsforlaget. **(11 sider)**.

Jensen, A. G. (2012). Brukermedvirkning – hva er så det? I A. G. Jensen & I. M. Tronvoll

- (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.42 – 53). Oslo: Universitetsforlaget. **(12 sider)**.
- Jenssen, A. G. & Tronvoll, I. M. (2012). Brukermedvirkning – likeverd og anerkjennelse. I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.15 – 25). Oslo: Universitetsforlaget. **(11 sider)**.
- Karlsson, B. & Sørly, R. (2021). Medvirkningens etikk og refleksivitet – en duoetnografisk øvelse. I R. Sørly., B. E. Karlsson & T. Sjøfjell (Red.). *Medvirkning i psykisk helse og rusarbeid* (s.62-75). Oslo: Universitetsforlaget **(14 sider)**.
- Kommunesektorens organisasjon. (2011). Brukermedvirkning i helse- og omsorgssektoren. <https://www.ks.no/contentassets/c7cb57d68b304f22bc6f645046a7d555/brukermedvirkning-debatthefte.pdf> **(35 sider)**
- Malterud, K. & Elvbakken, K. T. (2021). Idealer og realiteter i brukermedvirkning i helseforskning. I E, Skjeldal (Red.). *Kritiske perspektiver på brukermedvirkning* (s.81-94) Oslo: Universitetsforlaget. **(14 sider)**.
- Myhra, A-B. (2012). Fra bruker til samarbeidspartner: Realisering av brukermedvirkning. Bergen: Fagbokforlaget. **(Kapittel 4-5; ss.53 – 75; kapittel 9, ss. 111 – 133; kapittel 12, ss. 147 – 168; 68 sider)**.
- Organisasjonen for barnevernsforeldre (2016). *Håndbok for barnevernsforeldre*. <http://barnevernsforeldrene.no/wp-content/uploads/2017/08/handbok2016.pdf> **(Kapittel 1-6; ss. 6-50; 45 sider)**.
- Skjefstad, N. (2012). Brukermedvirkning sett i et anerkjennelsesteoretisk perspektiv. I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.). *Brukermedvirkning: likeverd og anerkjennelse* (s.54 – 67). Oslo: Universitetsforlaget. **(14 sider)**.
- Slettebø, T. (2008). Barn og foreldres medvirkning i barnevernet – samspill og

interesse motsetninger. *Norges barnevern* 85(4): 3-14. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98833> (19 sider).

Sjåfjell, T. (2021). Medvirkning på ulike nivåer og i ulike tjenester. I R. Sørly., B. E. Karlsson & T. Sjåfjell (Red.). *Medvirkning i psykisk helse og rusarbeid* (s.48-61). Oslo: Universitetsforlaget. (14 sider).

Totalt antall sider: 635